

1 Je třeba se obracet na obecný soud nebo na zvláštní, specializovaný soud (například pracovní soud)?

České občanské právo procesní neupravuje specializované soudy, které by projednávaly věci určitého druhu. Obecný soud má tedy v zásadě pravomoc v občanském soudním řízení rozhodovat spory ve všech soukromoprávních věcech. Ty jsou věcně vymezeny tak, že se v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva (§ 7 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění). Dále od 1.1. 2014 je v České republice platný a účinný nový zákon, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Podle tohoto zákona projednávají a rozhodují soudy právní věci stanovené v tomto zákoně.

V některých případech zvláštní právní předpisy svěřují pravomoc rozhodovat o soukromoprávních věcech správním úřadům. V takovém případě však rozhodnutí správního úřadu může být vždy následně přezkoumáno civilním soudem v řízení podle části páté zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění (§ 244 a násl.).

2 Kdy jsou příslušné obecné soudy (tj. kdy jde o soudy, které jsou příslušné u daných věcí), jak mohu zjistit, na který soud se mám obrátit?**2.1 Rozlišují se nižší a vyšší obecné civilní soudy prvního stupně (například okresní coby nižší a krajské coby vyšší), a pokud ano, který je příslušný k projednání mé věci?**

Civilními soudy prvního stupně jsou v České republice okresní a krajské soudy a v ojedinělých případech Nejvyšší soud ČR.

1. V prvním stupni jsou k řízení věcně příslušné okresní soudy, nestanoví-li zákon výslovně, že jsou věcně příslušné krajské soudy nebo Nejvyšší soud ČR.

a) Krajské soudy jsou dle zákona č. 99/1963 Sb. v prvním stupni věcně příslušné v následujících případech:

ve sporech o vzájemné vypořádání úhrady přeplatku na dávce důchodového pojištění, nemocenského pojištění, státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi a ve sporech o vzájemné vypořádání regresní náhrady zaplacené v důsledku vzniku nároku na dávku nemocenského pojištění, ve sporech o určení nezákonnosti stávky nebo výluky,

ve sporech týkajících se cizího státu nebo osob požívajících diplomatických imunit a výsad, jestliže tyto spory patří do pravomoci soudů České republiky,

ve sporech o zrušení rozhodnutí rozhodce o plnění závazků z kolektivní smlouvy,

ve věcech vyplývajících z právních poměrů, které souvisejí se zakládáním obchodních korporací, ústavů, nadací a nadačních fondů, a ve sporech mezi obchodními korporacemi, jejich společníky nebo členy, jakož i mezi společníky nebo členy navzájem, vyplývají-li z účasti na obchodní korporaci,

ve sporech mezi obchodními korporacemi, jejich společníky nebo členy a členy jejich orgánů nebo likvidátory, jde-li o vztahy týkající se výkonu funkce členů orgánů nebo likvidace,

ve sporech vyplývajících z práva duševního vlastnictví,

ve sporech o ochranu práv porušených nebo ohrožených nekalým soutěžním jednáním nebo nedovoleným omezením soutěže,

ve věcech ochrany názvu a pověsti právnické osoby,

ve sporech z finančního zajištění a sporech týkajících se směnec, šeků a investičních nástrojů,

ve sporech z obchodů na komoditní burze,

ve věcech jednání shromáždění společenství vlastníků a sporů z toho vzniklých,

ve věcech přeměn obchodních společností a družstev, včetně všech řízení o náhradě podle zvláštního právního předpisu,

ve sporech z koupě závodu, pachtu závodu nebo jeho části,

ve sporech ze smluv na stavební práce, které jsou nadlimitními veřejnými zakázkami, včetně dodávek nezbytných k provedení těchto smluv.

b) Krajské soudy jsou dle zákona č. 292/2013 Sb. v prvním stupni věcně příslušné v následujících případech:

ve statusových věcech právnických osob, včetně jejich zrušení a likvidace, jmenování a odvolávání členů jejich orgánů nebo likvidátora, přeměn a otázek statusu veřejné prospěšnosti,

ve věcech opatrovnictví právnických osob,

o úschovách za účelem splnění dluhu poskytnout dorovnání protiplnění nebo náhradu škody více osobám na základě rozhodnutí soudu podle zákona o obchodních korporacích nebo zákona o přeměnách obchodních společností a družstev (dále jen „povinná úschova“),

ve věcech kapitálového trhu,

o předběžném souhlasu s provedením šetření ve věcech ochrany hospodářské soutěže,

o nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory nebo Komory daňových poradců k seznámení se s obsahem listin.,

3. Nejvyšší soud ČR je v prvním a jediném stupni věcně příslušný k řízení o uznání cizího rozhodnutí ve věcech uznání rozvodu manželství, zákonného odloučení, prohlášení manželství za neplatné a určení, zda tu manželství je či není, byl-li alespoň jedním z účastníků řízení státní občan České republiky, a to dle § 51 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém. Tento postup se však neuplatní při uznávání rozhodnutí z jiného členského státu EU, je-li aplikováno nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000, případně je-li aplikována dvoustranná či mnohostranná mezinárodní smlouva, která stanoví jiný postup než české právo.

Dále je Nejvyšší soud příslušný ve věcech uznání cizího rozhodnutí o určení a popření rodičovství dle § 55 č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

2.2 Místní příslušnost (je pro mou věc příslušný soud města A, nebo města B?)

Pro určení věcné příslušnosti (viz otázka 2.1) a místní příslušnosti jsou rozhodné okolnosti, které tu jsou v okamžiku zahájení řízení. Případně pozdější změny těchto okolností (např. změna bydliště žalovaného) jsou až na výjimky (přenesení příslušnosti ve věcech péče o nezletilé, v opatrovnickém řízení a v řízení o svéprávnosti) nerozhodné.

Místní příslušnost je soud dle § 105 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, oprávněn přezkoumávat v zásadě pouze na počátku řízení – do skončení přípravného jednání, nebo pokud soud neprovedl přípravné jednání, dokud nezačne jednat ve věci samé, tj. do doby, než při prvním jednání vyzve žalobce k přednesu žaloby, nebo než vydá rozhodnutí v případě, že rozhoduje bez jednání. Později může místní příslušnost zkoumat pouze tehdy, jestliže

nebylo provedeno přípravné jednání a účastník namítl místní nepřislušnost při prvním procesním úkonu, který mu příslušel. Není vyloučeno, že v některých případech bude místně příslušných několik soudů. Žalobce si může vybrat mezi obecným soudem a soudy určenými v § 87 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (např. dle pracoviště, u náhrady škody dle místa, kde nastala škodná událost). Svůj výběr může žalobce uskutečnit nejpozději při podání žaloby - příslušný bude soud, u něhož bude řízení zahájeno dříve.

Místní příslušnost je speciálně pro vymezené právní věci stanovena v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

2.2.1 Základní pravidla místní příslušnosti

Základní pravidla místní příslušnosti jsou obsažena v § 84 až 86 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, a v § 4 zákona č. 292/2013 Sb. Je však třeba vzít v úvahu, že v některých případech může být místní příslušnost upravena i přímo použitelným předpisem EU, který se použije přednostně před národním právem (viz některá ustanovení nařízení č. 44/2001, která neupravují pouze mezinárodní, ale také místní příslušnost), nelze tedy použít pravidla místní příslušnosti podle českého práva.

Základním pravidlem v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, je, že místně příslušný je obecný soud žalovaného. Obecným soudem je vždy okresní soud. Je-li věcně příslušný v prvním stupni krajský soud (viz otázka 2.1), je místně příslušný krajský soud, v jehož obvodu se nachází obecný (okresní) soud účastníka. Směřuje-li návrh proti několika žalovaným, je místně příslušný obecný soud kteréhokoliv z nich.

Obecným soudem fyzické osoby je okresní soud, v jehož obvodu má své bydliště, a nemá-li je, pak je jím soud, v jehož obvodu se zdržuje. Bydlištěm se rozumí místo, kde osoba bydlí v úmyslu zdržovat se zde trvale (není vyloučeno, aby takových míst bylo několik, a pak jsou obecným soudem všechny tyto soudy).

Obecným soudem fyzické osoby, která je podnikatelem, je ve věcech vyplývajících z podnikatelské činnosti okresní soud, v jehož obvodu má sídlo (sídlem je adresa zapsaná ve veřejném rejstříku); nemá-li sídlo, okresní soud, v jehož obvodu má bydliště, a nemá-li bydliště, okresní soud, v jehož obvodu se zdržuje. Kritériem pro určení obecného soudu právnické osoby je její sídlo (viz § 136 – 137 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

Obecným soudem insolvenčního správce při výkonu jeho funkce je okresní soud, v jehož obvodu má sídlo.

Speciální pravidla platí pro obecný soud státu (soud, v jehož obvodu má sídlo organizační složka státu příslušná podle zvláštního právního předpisu, a nelze-li takto místně příslušný soud určit, soud, v jehož obvodu nastala skutečnost, která zakládá uplatněné právo), obce (soud, v jehož obvodu má obec své území) a vyššího územně samosprávného celku (soud, v jehož obvodu mají sídlo jeho orgány).

Nemá-li žalovaný, který je státním občanem České republiky, obecný soud vůbec nebo jej nemá v České republice, je příslušný soud, v jehož obvodu měl v České republice poslední známé bydliště. Proti tomu, kdo nemá jiný příslušný soud v České republice, je možné uplatnit majetková práva u soudu, v jehož obvodu má majetek.

Proti zahraniční osobě lze podat žalobu (návrh na zahájení řízení) i u soudu, v jehož obvodu je v České republice umístěn její závod nebo organizační složka jejího závodu.

Ustanovení § 4 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, stanoví, že pro řízení je příslušný obecný soud osoby, v jejímž zájmu se řízení koná, nestanoví-li tento zákon jinak. Obecným soudem nezletilého účastníka, který není plně svéprávný, je soud, v jehož obvodu má nezletilý na základě dohody rodičů nebo rozhodnutí soudu, popřípadě jiných rozhodujících skutečností, své bydliště.

2.2.2 Výjimky ze základního pravidla

Vedle místní příslušnosti dané obecným soudem žalovaného existuje ještě zvláštní místní příslušnost, a to a) zvláštní místní příslušnost daná na výběr (viz níže otázka 2.2.2.1) a b) zvláštní místní příslušnost vylučná (viz níže otázka 2.2.2.2). V obchodních věcech je možná tzv. prorogační dohoda (viz níže otázka 2.2.2.3).

Dále dle § 5 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, je soudu umožněno, změní-li se v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, ve věcech opatrovnických a v řízení o svéprávnosti okolností, podle nichž se posuzuje příslušnost, přenést svoji příslušnost na jiný soud, je-li to v zájmu nezletilého, opatrovance nebo osoby, o jejíž svéprávnosti se rozhoduje. Přenesení příslušnosti dle tohoto paragrafu se však děje po úvaze soudu.

2.2.2.1 Kdy si mohu vybrat mezi soudem v místě bydliště žalovaného (soud určený podle základního pravidla) a jiným soudem?

Jedná se o tzv. zvláštní místní příslušnost danou na výběr, kterou upravuje § 87 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Žalobce si může vybrat, zda žalobu podá u obecného soudu žalovaného, nebo u jiného místně příslušného soudu. Musí přitom respektovat pravidla věcné příslušnosti – pokud je v prvním stupni věcně příslušný krajský soud, musí žalobce podat žalobu u krajského soudu. Jakmile je žaloba doručena soudu, nemůže již žalobce svou volbu změnit. Je-li místní příslušnost upravena přímo použitelným předpisem EU, který se použije přednostně před národním právem (viz některá ustanovení nařízení č. 44/2001, která neupravují pouze mezinárodní, ale také místní příslušnost), nelze použít pravidla místní příslušnosti dané na výběr podle českého práva.

Žalobce si namísto obecného soudu žalovaného může zvolit soud, v jehož obvodu:

má žalovaný své stálé pracoviště;

došlo ke skutečnosti, která zakládá právo na náhradu újmy;

je umístěna organizační složka závodu fyzické nebo právnické osoby, která je žalovanou, týká-li se spor této složky;

je sídlo osoby, která organizuje regulovaný trh nebo provozuje mnohostranný obchodní systém, jde-li o spor z obchodu

na jí organizovaném regulovaném trhu, nebo z vypořádání tohoto obchodu, nebo

v jí provozovaném mnohostranném obchodním systému, nebo z vypořádání tohoto obchodu,

je platební místo, uplatňuje-li se právo ze směnky, šeku nebo jiného cenného papíru;

je sídlo komoditní burzy, jde-li o spor z obchodu na komoditní burze.

2.2.2.2 Kdy musím zvolit jiný soud než soud v místě bydliště žalovaného (soud určený použitím základního pravidla)?

Jedná se o tzv. zvláštní místní příslušnost vylučnou, kterou upravuje § 88 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, a některá ustanovení zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Je-li pro nějakou věc upravena vylučná místní příslušnost, nelze místní příslušnost určit ani podle obecného soudu žalovaného, ani podle soudu na výběr daného.

Pravidla vylučné místní příslušnosti podle českého práva nelze použít v případech, že je místní příslušnost upravena přímo použitelným předpisem EU, který se použije přednostně před národním právem (viz některá ustanovení nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, která neupravují pouze mezinárodní, ale také místní příslušnost).

Vylučná místní příslušnost je dle § 88 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, stanovena zejména pro následující řízení:

vypořádání společného jmění manželů nebo jiného jejich majetku či zrušení společného nájmu bytu po rozvodu - místně příslušný je soud, který rozhodoval o rozvodu

řízení o právu k nemovitosti (řízení se musí přímo týkat práva k nemovitosti – zejména se bude jednat o věcná práva nebo nájemní právo) - místně příslušný je soud, v jehož obvodu je nemovitost, za předpokladu, že se nejedná o řízení o vypořádání společného jmění manželů nebo jiného jejich majetku či o zrušení společného nájmu bytu po rozvodu (pak by byl místně příslušný soud, který rozhodoval o rozvodu – viz výše)

řízení o rozhodnutí sporu v souvislosti s řízením o pozůstalosti - místně příslušný je soud, u něhož probíhá řízení o pozůstalosti

Zvláštní místní příslušnost je v zákoně 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, stanovena zejména pro následující řízení:

řízení o rozvodu manželství, o určení, zda tu manželství je či není, a o neplatnost manželství – dle §§ 373 a 383 se jedná se o soud, v jehož obvodu mají nebo měli manželé poslední společné bydliště v České republice, bydlí-li v obvodu tohoto soudu alespoň jeden z manželů; není-li takového soudu, je příslušný obecný soud manžela, který nepodal návrh na zahájení řízení, a není-li ani takového soudu, obecný soud manžela, který podal návrh na zahájení řízení

řízení o pozůstalosti – dle § 98 se jedná o místo evidovaného trvalého pobytu zůstavitele, jeho poslední bydliště či místo, kde se zdržoval, kde se nachází zastavitelův nemovitý majetek, či kde zůstavitel zemřel (jedná se o hierarchicky nastupující kritéria)

řízení ve věcech mezinárodních únosů dětí (navrácení dítěte) dle § 479 je místně příslušný soud, v jehož obvodu má sídlo Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí – tj. konkrétně Městský soud v Brně.

2.2.2.3 Mohou si strany samy určit soud, který by za normálních okolností nebyl příslušný?

Možnost sjednat si odlišnou místní příslušnost, než stanoví zákon (tzv. prorogační dohoda), mají účastníci podle § 89a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, pouze ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti a pouze za předpokladu, že pro danou věc není stanovena výlučná místní příslušnost podle § 88 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (viz výše). Prorogační dohoda musí mít písemnou formu.

Pokud žalobce podá žalobu u zvoleného soudu a prorogační dohody se dovolává, je vhodné, aby dohodu (v hodnověrné podobě – nejlépe originál či ověřený opis) k žalobě přiložil, i když to podle současné právní úpravy není nezbytná podmínka.

3 Pokud je dána příslušnost specializovaných soudů, jak zjistím, na který z nich se mám obrátit?

V České republice nejsou specializované soudy (viz otázka 1).

Poslední aktualizace: 16/09/2020

Za originální verzi stránky (v jazyce daného členského státu) odpovídá příslušné kontaktní místo Evropské soudní sítě. Překlad pořídily útvary Evropské komise. Je možné, že změny, které v originální verzi případně provedly orgány daného členského státu, nebyly ještě do překladů zapracovány. ESS-O ani Evropská komise neodpovídá ani neručí za informace a data, které tento dokument obsahuje či na které odkazuje. Předpisy v oblasti autorských práv členských států odpovědných za tuto stránku naleznete v právním oznámení.